

Rozhodčí řízení

Kritika

přichází od neúspěšných

ROZHODCÍ SOUD

prof. JUDr. Marie KARFÍKOVÁ, CSc.

Rozhodčí soud působí už od roku 1949, v té době ještě při Československé obchodní komoře. Podnikatelé na něm i dnes oceňují hlavně to, že je jednoinstanční, že o sporech na rozdíl od obecných soudů rozhoduje rychle, ale i s rozumnými náklady na vedení sporu. V poslední době ale rozhodčí řízení utrpělo šrámky způsobené mediálními výpady neúspěšných účastníků sporů. Nejen o tom s profesorkou Marií Karfíkovou, předsedkyní Rozhodčího soudu.

Rozhodčí řízení se vždy těšilo dobré pověsti a nálezy Rozhodčího soudu byly vždy respektovány jak u nás, tak i v zahraničí. Zdá se však, že se v poslední době stalo otloukánkem politiků, médií a bohužel i některých právníků. Je podle vás tato kritika oprávněná?

Předně je to otázka neinformovanosti. Bohužel se to týká v první řadě právnícké veřejnosti. Rozhodčímu řízení, respektive i jiným takzvaným alternativním metodám řešení sporů, se totiž bohužel ve všeobecném právníckém vzdělávání věnuje jen naprosto minimální pozornost. Právníci se pak s tímto způsobem řešení sporů seznamují, pokud vůbec, a hlavně pokud o to mají zájem, teprve při své praxi.

Myslíte tedy, že za tím stojí jen nedostatečná informovanost právníků?

Není výjimečné, že podnikatel dojde ke svému právníkovi s přáním: „Co kdybychom do té smlouvy dali tu rozhodčí doložku?“ A právník mu odpoví: „To v žádném případě nedoporučuji.“ Sám už klientovi ale nesdělí, že vlastně vůbec neví, co to je, že se s tím nikdy nesetkal a že je vlastně tak trošku líný se s tím seznamovat. I ten je ale v zajetí toho, s čím se setkáváme někdy ve sdělovacích prostředcích. Rozhodčí řízení není všelék. Na druhou stranu kritika přichází nejčastěji od těch, kteří ve sporu neuspějí. Konkrétního soudce si nikdo kritizovat nedovolí, rozhodce se kritizuje snadno. Taková kritika je pak vždy personifikovaná, a to je levné a nebezpečné.

A používají k tomu hromadné sdělovací prostředky...

Bohužel, pokud jde o takto odborné záležitosti, novináři vůbec neví, o čem píší. V článkách se o rozhodčím řízení objevují naprosté nesmysly. Také je neustále omíláno pouze několik stejných případů, které byste spočítal na prstech dvou, ne-li dokonce jedné ruky. Bez ohledu na to, že některé z těchto případů vůbec nepatří do takzvané komerční arbitráže.

Z médií to ale vypadá, že řešíte jen několik velkých arbitráží.

Ročně se v rozhodčím řízení u nás vydávají tisíce a tisíce rozhodčích nálezů. Ještě před nějakými sedmi až osmi lety Ministerstvo spravedlnosti odhadovalo, že se u nás vydává něco okolo 130 až 150 tisíc rozhodčích nálezů. Pravda, bylo

to ještě v době, kdy bylo možno uzavírat rozhodčí smlouvy i ve spotřebitelských věcech. Ale přesto, není toho málo.

Proč se tedy před takovými útoky nebráníte?

Zabýváme se odborným řešením sporu. V médiích ani jakkoli vůči veřejnosti nesmíme komentovat či poskytovat jakékoli informace o konkrétních sporech. Rozhodčí řízení je ze zákona neveřejné a stálý Rozhodčí soud stejně jako konkrétní rozhodci jsou vázáni povinností mlčenlivosti. Na druhou stranu platí pravidlo, že nejlepší je rozhodčí řízení to, o kterém se nemluví.

Hovoříte tedy o nízké informovanosti právníků, firem i novinářů. Můžete popsat, co to vlastně rozhodčí řízení je?

U ROZHODČÍHO SOUDU SI MŮŽETE DOHODNOUT, ŽE ROZHODČÍ NÁLEZ MÁ BÝT VYDÁN DO DVOU MĚSÍČŮ.

Výsledkem rozhodčího řízení je rozhodčí nález. Ten je stejně vykonatelný jako rozsudek vydávaný obecnými soudy. Svým právním charakterem a právní silou je to vlastně totéž, jako rozsudek vydávaný a vyhlášený v řízeních u soudů a opatřený doložkou právní moci, s nímž můžete jít k exekutorovi. V podstatě i zahájení řízení je více méně stejné jako v řízeních před soudy, pouze se musíte obrátit na stálý Rozhodčí soud, nebo na takzvané rozhodce ad hoc. Ty základní rozdíly oproti řízení před soudy spočívají v tom, jak založit pravomoc rozhodce či stálého rozhodčího soudu, tedy aby vůbec mohli rozhodci věc rozhodovat namísto soudů, a rozdíly spočívají zejména v průběhu řízení.

Začneme popořadě. Co je podmínkou k tomu, obrátit se na rozhodce?

Podmínkou je uzavření platné rozhodčí smlouvy. Je naprosto běžné, že tato se vkládá do smlouvy jako jedno její ustanovení. Vzor takové rozhodčí doložky, což je označení pro nejčastější typ roz-

hodčí smlouvy, můžete najít například na stránkách našeho Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, na adrese www.soud.cz. Lze ale také uzavřít samostatnou rozhodčí smlouvu, tedy samostatný dokument vedle takzvané smlouvy hlavní.

Předpokládám, že spory rozhodujete v češtině. Co firmy, které mají vazbu na zahraničí?

Je běžné, že se strany dohodnou například na tom, v jakém jazyce bude spor rozhodován a v jakém jazyce bude vydán rozhodčí nález, tedy rozhodnutí, kterým se rozhoduje o vlastním sporu. Budete se divit, ale je to něco, na co se pravidelně zapomíná tehdy, má-li smlouva nějakou vazbu na zahraničí. Zatímco řízení před soudem musí probíhat výlučně v češtině, rozhodčí řízení může probíhat v zásadě v jakémkoli jazyce.

To může být pro některé firmy velká výhoda. Ale co když taková shoda není?

Pouze pokud taková dohoda není, pak například u našeho Rozhodčího soudu probíhá podle Řádu Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky řízení v češtině. Nebo třeba řízení bude probíhat v češtině, rozhodčí nález bude ale vydán v jiném jazyce. Důsledek je nasnadě. Představte si situaci, kdy lze předpokládat, že případný výkon, tedy exekuce rozhodnutí, rozhodčího nálezu, může probíhat v zahraničí. Za tímto účelem musíte takové rozhodnutí přeložit do jazyka tohoto státu. Pokud si jazyk rozhodnutí sjednáte, jsme schopni, tedy stálý Rozhodčí soud, vydat rozhodnutí v jakémkoli jazyce a odpadnou zbytečné pozdější náklady. Něco takového v řízení u soudu nepřichází v úvahu. Lze tím uspořit vskutku někdy až extrémní náklady. A to již nehovořím o tom, že nemusí být nezbytné překládat listiny, které jsou v konkrétním rozhodčím řízení důkazem.

Důležité ale je, aby si v rozhodčí smlouvě obě strany sjednaly, že případné spory ze smlouvy či určitý konkrétní spor budou rozhodovat rozhodci.

Přesně tak. Tím dochází k vyloučení pravomoci obecných, tedy státních soudů. To je podstatou rozhodčí smlouvy, která musí existovat, abyste se mohli obrátit se sporem na rozhodce. Zní to dost jednoduše. Ono to však tak jednoduché není.

**PROF. JUDR. MARIE
KARFÍKOVÁ, CSc.**

Odbornice v oboru finančního, daňového a pojišťovacího práva. Od roku 1975 působí na Právnické fakultě Univerzity Karlovy, kde v současné době zastává funkci vedoucí katedry finančního práva a finanční vědy. V letech 1999 až 2006 byla členkou Legislativní rady vlády ČR. V současnosti je členkou vědecké rady Právnické fakulty Univerzity Karlovy, členkou vědecké rady Fakulty právnické Západočeské univerzity, členkou rady Národního technického muzea v Praze, členkou Prezidia Rady pro veřejný dohled nad auditem, členkou rozkladové komise České národní banky, členkou Etického výboru České asociace pojišťoven, členkou kárného senátu Nejvyššího správního soudu, předsedkyní Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR a místopředsedkyní správní rady a členkou Prezidia Nadace „Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových“.

Smlouva musí být uzavřena písemně a na některé věci si je zapotřebí dávat pozor. Princip ale jednoduchý je. Nicméně, jak jsem zmínila, vodítka, včetně standardní rozhodčí smlouvy, naleznete i na našich stránkách.

Co lze tedy považovat za hlavní výhodu rozhodčího řízení oproti řízení před obecnými soudy?

Celosvětově je považováno za jednu z hlavních výhod rozhodčího řízení rychlost, důvěrnost, možnost sjednat si postupy pro samotné řízení, ale mimo jiné též to, že samy strany jmenují rozhodce, nebo mají alespoň možnost jeho výběr či jmenování ovlivnit. V závislosti na tom, oč ve sporu jde, máte možnost zvolit skutečného odborníka pro takovou věc. Ten navíc nemusí mít ani právní kvalifikaci.

Například jde-li o spory ve stavebnictví, strany mohou jmenovat rozhodcem odborníka právě v tomto oboru.

Přesně jste to vystihl. Stavebnictví je oblast, kde se s rozhodčími doložkami pracuje naprosto běžně, a právě spory v této oblasti patří k nejkompikovanějším. Rozhodcem ale můžete jmenovat někoho, kdo je odborníkem třeba na dopravu, odborníka v potravinářství, v zemědělství nebo daňového poradce.

Nepotřebují tedy právní vzdělání?

Nepotřebují. Je však vhodné, aby alespoň jeden člen rozhodčího senátu měl právní kvalifikaci. V řízení u našeho stálého Rozhodčího soudu předseda rozhodčího senátu, totéž platí pro jediného rozhodce, má-li být spor rozhodnut jediným rozhodcem, musí být zapsán na našem seznamu rozhodců. Na něm je však zapsáno dnes přes pět set osob z nejrůznějších míst v republice, ale i cizinců, vysoce respektovaných mezinárodních rozhodců se specializacemi v mnoha oborech.

Uvedla jste, že rozdíly jsou i v průběhu řízení. Jaké rozdíly jste měla na mysli?

Ačkoliv v základních principech musí i rozhodci dodržovat ty zásady a klíčovou úpravu, z ní vycházejí také soudy, rozdíly existují a někdy mohou být značné. Často se hovoří o flexibilitě, tedy o pružnosti, ale i rychlosti řízení. Například u našeho stálého Rozhodčího soudu si můžete dohodnout to, že rozhodčí nález má být vydán do dvou měsíců.

Vleklé soudní spory tak odpadají.

Ano, pokud to porovnáte s řízením před soudem, které nikoli výjimečně probíhá řadu let, pak jistě uznáte, že jde o rozdíl opravdu významný. Nebo snad se mnou nesouhlasíte? Toto samozřejmě není praktické ve všech případech. Je to vhodné zejména tehdy, kdy lze předpokládat, že by mohly vzniknout spory, které je možno vyřešit jen na základě listinných důkazů. Ale takových sporů je na druhou stranu většina.

Můžete stručně dodat, čím se ještě Rozhodčí soud odlišuje od obecného soudu?

Můžete si třeba sjednat i to, že komunikace bude probíhat jen elektronicky, že listinné důkazy mohou být vyměňovány jen elektronicky. Dohodnout si ale můžete, a upozorňuji, že toto je velmi významné, že řízení bude probíhat v určitém místě. Konečně můžete si sjednat i to, že řízení bude probíhat v zahraničí, zachována ale zůstane pravomoc našeho stálého Rozhodčího soudu. Důsledkem bude to, že i když věc nemá žádnou vazbu na zahraničí, bude dána pravomoc soudů, například pro řízení o případném zrušení rozhodčího nálezu, v zahraničí a rozhodčí nález se bude u nás vykonávat podle mezinárodních smluv, kterými je Česká republika vázána, jako cizozemský rozhodčí nález. Ti, kteří se dané problematice věnují, mi jistě dají za pravdu, že jde o něco, co může být v mnoha případech pro strany velmi výhodné.

Předpokládám, že řešíte jen spory mezi firmami, respektive státem a firmou. Je to tak?

Nikoliv, byť spory mezi podnikateli představují drtivou většinu věcí rozhodovaných v rozhodčím řízení. V rozhodčím řízení lze však rozhodovat dokonce takové spory jako majetkové vypořádání mezi manžely, spory o podíly na zisku u některých obchodních společností apod. Je pouze zapotřebí, aby se jednalo o spor majetkový, aby šlo o věc, která jinak spadá do pravomoci soudů, aby se strany v případě řízení o takovém sporu u soudu mohly případně dohodnout na smíru, aby nešlo o spor související s výkonem rozhodnutí a aby nešlo o spor mezi spotřebiteli a podnikateli, tedy takzvaný spotřebitelský spor. Oblastí, kde lze rozhodčí řízení využít, je mnoho. Je jen škoda, že se jeho potenciálu nevyužívá. ■

MIROSLAV DIRO

